

EL

EL

EL

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 3.12.2008
COM(2008) 789 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΑΡΑΞΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ
ΧΩΡΟΚΑΤΑΚΤΗΤΙΚΑ ΕΙΔΗ**

**[SEC(2008) 2887 και
SEC(2008) 2886]**

1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΧΩΡΟΚΑΤΑΚΤΗΤΙΚΑ ΕΙΔΗ;

Η χλωρίδα και η πανίδα της Γης εξελίχθηκαν στη διάρκεια δισεκατομμυρίων ετών, ενώ οι ωκεανοί, οι θάλασσες, οι οροσειρές, οι έρημοι, ακόμη και οι μεγάλοι ποταμοί της παρεμβάλλουν φυσικά εμπόδια στη μετακίνηση των ζωικών και φυτικών ειδών, συμβάλλοντας σημαντικά με τον τρόπο αυτό στην πλούσια βιοποικιλότητα του πλανήτη και στην ανάπτυξη ζωικών και φυτικών κοινοτήτων που θεωρούνται χαρακτηριστικές συγκεκριμένων περιφερειών ή τοποθεσιών. Υπό την επίδραση του ανθρώπου, όμως, αίρονται τα φυσικά εμπόδια χάρη στα οποία αναπτύχθηκε η περιφερειακά διακριτή χλωρίδα και πανίδα και, τυχαία ή εσκεμμένα, φθάνουν είδη σε τοποθεσίες που απέχουν εκατοντάδες και χιλιάδες χιλιόμετρα από το φυσικό τους ενδιαίτημα. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτά τα μη ιθαγενή είδη προσαρμόζονται ελάχιστα στο νέο περιβάλλον τους και γρήγορα εκλείπουν. Σε άλλες περιπτώσεις, ωστόσο, επιβιώνουν, αναπαράγονται και εγκαθίστανται. Μερικές φορές, οι νέες αυτές αφίξεις σημειώνουν τόση επιτυχία ώστε να μην αποτελούν πλέον βιολογικό αξιοπερίεργο, αλλά πραγματική απειλή, προκαλώντας σοβαρές ζημιές, όχι μόνο στα οικοσυστήματα, αλλά και στις καλλιέργειες και το ζωικό κεφάλαιο, διαταράσσοντας την τοπική οικολογική ισορροπία, επηρεάζοντας την υγεία του ανθρώπου και έχοντας σοβαρές οικονομικές συνέπειες. Τα μη ιθαγενή είδη που έχουν τόσο αρνητικές επιπτώσεις είναι γνωστά ως **Χωροκατακτητικά Είδη** ή ΧΕ¹.

2. ΑΝΑΓΚΗ ΕΠΕΙΓΟΥΣΑΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα τη βιοποικιλότητα είναι οι αλλαγές στα ενδιαιτήματα, η κλιματική αλλαγή, η υπερεκμετάλλευση, η ρύπανση και τα ΧΕ². Ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) διαθέτει μέσα για την αντιμετώπιση των τεσσάρων από τους εν λόγω πέντε παράγοντες, δεν υπάρχει επί του παρόντος γενικό μέσο σε επίπεδο ΕΕ για την αντιμετώπιση των ΧΕ, σε αντίθεση με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ. Για να επιτύχει η ΕΕ τον στόχο της «να σταματήσει η υποβάθμιση της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010»³, επιβάλλεται να καλυφθεί η έλλειψη αυτή. Επιπλέον, τα ΧΕ συνιστούν και μείζονα οικονομική απειλή για την ΕΕ. Σύμφωνα με διαθέσιμα τεκμηριωμένα στοιχεία, το κόστος των ζημιών που προκαλούν τα ΧΕ και των απαραίτητων μέτρων ελέγχου υπολογίζεται σε τουλάχιστον 12 δις. ευρώ ετησίως.

Η ανάγκη συντονισμένης δράσης για την αντιμετώπιση του ζητήματος των ΧΕ έχει επισημανθεί σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο. Το Συμβούλιο Περιβάλλοντος⁴, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁵, η Επιτροπή των Περιφερειών⁶ και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική

¹ Ο όρος «χωροκατακτητικά είδη» που χρησιμοποιείται στο παρόν έγγραφο εμπεριέχει τον όρο «χωροκατακτητικά ξενικά είδη», που συναντάται στη σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα, και τον όρο «χωροκατακτητικά μη ιθαγενή είδη». Τα χωροκατακτητικά είδη ορίζονται γενικά ως τα είδη των οποίων η εισαγωγή ή/και η εξάπλωση μπορεί να απειλήσει τη βιολογική ποικιλότητα ή να έχει άλλες, απρόβλεπτες συνέπειες.

² Millennium Ecosystem Assessment, 2005 (εκτίμηση χιλιετίας για τα οικοσυστήματα)

³ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, 15-16 Ιουνίου 2001

⁴ Συμπεράσματα του Συμβουλίου (Περιβάλλοντος), 31 Μαρτίου 2008, παράγραφος 13

⁵ Έκθεση σχετικά με την ανασχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010, Επιτροπή Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 28.3.2007

Επιτροπή⁷ έχουν τονίσει ότι χρειάζονται, αφενός μεν η ύπαρξη στρατηγικής της ΕΕ για τα ΧΕ και αποτελεσματικού συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης, αφετέρου δε, αποτελεσματικοί μηχανισμοί αντίδρασης σε επίπεδο ΕΕ. Ανάλογες δεσμεύσεις περιλαμβάνονται στο 6^ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον (6^ο ΠΔΠ), στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τον τίτλο «Η ανάλυση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010 και μετέπειτα»⁸, καθώς και στο σχετικό με την τελευταία σχέδιο δράσης, το οποίο αναγνωρίζει ότι «επιβάλλεται να διαμορφωθεί γενική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης» για την ουσιαστική μείωση των επιπτώσεων των χωροκατακτητικών ξενικών ειδών στη βιοποικιλότητα της ΕΕ.

Οι κύριες οδοί εισαγωγής των ΧΕ συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με το εμπόριο. Η ταχεία ανάπτυξη των εμπορικών και μεταφορικών δραστηριοτήτων δημιουργεί περισσότερες ευκαιρίες εισαγωγής ΧΕ, ενώ οι περιβαλλοντικές πιέσεις, όπως η αύξηση των συγκεντρώσεων διοξειδίου του άνθρακα, η άνοδος της θερμοκρασίας, η μεγαλύτερη εναπόθεση αζώτου, η μεταβολή των συνθηκών παρενόχλησης και η επιτεινόμενη υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων, πιθανόν να διευκολύνουν την περαιτέρω εισβολή. Το εμπόριο υπάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας και τα προϊόντα μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα αφότου διατεθούν στην κοινοτική αγορά. Τα ζητήματα εμπορικής φύσεως μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά μόνο στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η ύπαρξη της ενιαίας αγοράς συνεπάγεται ότι όταν ένα ΧΕ εισέλθει στο έδαφος κράτους μέλους, είτε ως βασικό προϊόν του εμπορίου είτε φερόμενο από βασικό προϊόν του εμπορίου, μπορεί να κατανεμηθεί γρήγορα σε όλη την ΕΕ. Με δεδομένο τον τρόπο εγκατάστασης και εξάπλωσης των ειδών αυτών, τα μέτρα που λαμβάνει ένα κράτος μέλος είναι δυνατόν να εξουδετερωθούν πλήρως, εάν οι γειτονικές χώρες δεν λάβουν μέτρα ή αντιδράσουν ασυντόνιστα.

Οι υφιστάμενες νομοθετικές διατάξεις και πολιτικές της ΕΕ προσφέρουν ήδη μέρος της λύσης του προβλήματος των ΧΕ. Ωστόσο, δεν υπάρχουν ακόμη μηχανισμοί για την υποστήριξη της εναρμόνισης ή της συνέπειας των προσεγγίσεων μεταξύ γειτονικών χωρών ή χωρών της ίδιας υποπεριφέρειας. Δεν έχει επιβληθεί συστηματικά επίσημη υποχρέωση ανάλυσης των κινδύνων που συνδέονται με την εσκεμμένη εισαγωγή μη ιθαγενών ειδών τα οποία ενδέχεται να επηρεάσουν τη βιοποικιλότητα, ενώ η εισαγωγή λόγω ατυχήματος ή αμέλειας παραμένει σε μεγάλο βαθμό εκτός νομοθετικών ρυθμίσεων, τόσο σε εθνικό, όσο και σε κοινοτικό επίπεδο. Δεν υπάρχει ενοποιημένο σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου των ΧΕ και των επιδράσεών τους στη βιοποικιλότητα της Ευρώπης. Τα αποσπασματικά μέτρα που εφαρμόζονται δεν μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη μείωση των κινδύνων που διατρέχουν τα ευρωπαϊκά οικοσυστήματα εξαιτίας των ΧΕ.

⁶ Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών της 6^{ης} Δεκεμβρίου 2006 για την ανακοίνωση της Επιτροπής «Η ανάλυση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010 και μετέπειτα» (COM(2006) 216 τελικό), CdR 159/2006 fin

⁷ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της 15^{ης} Φεβρουαρίου 2007 με θέμα την "Ανακοίνωση της Επιτροπής: η ανάλυση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010 και μετέπειτα (COM(2006) 216 τελικό), NAT/334 - CESE 205/2007 fin DE/Ho/hn

⁸ COM(2006) 216 τελικό

3. Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΧΕ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ

3.1. Η παρουσία ΧΕ στην Ευρώπη

Στο πλαίσιο του έργου DAISIE⁹, που χρηματοδοτήθηκε βάσει του 6^{ου} προγράμματος-πλαισίου έρευνας, διαπιστώθηκε ότι στην Ευρώπη υπάρχουν 10.822 μη ιθαγενή είδη, από τα οποία ποσοστό 10-15 % αναμένεται να έχει αρνητικές οικονομικές ή οικολογικές επιπτώσεις. Τα απομονωμένα νησιά με πλούσια βιοποικιλότητα, που αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος των υπερπόντιων εδαφών της ΕΕ, είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στην εισβολή, η οποία μπορεί επίσης να έχει δυσανάλογες επιπτώσεις στα τοπικά μέσα συντήρησης, πολιτιστικά χαρακτηριστικά και οικονομικές ευκαιρίες.

3.2. Οδοί εισαγωγής

Από πλευράς οδών εισαγωγής, τα περισσότερα χωροκατακτητικά φυτά αρχικά διαφεύγουν από κήπους ή ενυδρεία, ενώ η χωροκατακτητική πανίδα των γλυκών υδάτων φθάνει στο φυσικό περιβάλλον έχοντας διαφύγει από υδατοκαλλιέργειες ή μέσω εσκεμμένου εμπλουτισμού των υδάτων από ψαράδες. Στο θαλάσσιο περιβάλλον, αντίθετα, τα περισσότερα χωροκατακτητικά είδη εισάγονται ακούσια σαν "λαθρεπιβάτες" ή ξένες προσμίξεις (π.χ. μέσω του υδάτινου έρματος). Με την αύξηση των ποσοτήτων των φυτικών και ζωικών υλικών που μεταφέρονται ανά την υφήλιο προερχόμενα από ολόένα και περισσότερες περιοχές, αυξάνονται και οι πιθανότητες εισαγωγής ΧΕ.

3.3. Επιπτώσεις των ΧΕ στην οικολογία

Τα ΧΕ θεωρούνται ως μία από τις μεγαλύτερες απειλές για τη βιοποικιλότητα.¹⁰ Επιδρούν στην τοπική οικολογία με τους εξής τρόπους, μεταξύ άλλων:

- με ανταγωνισμό με ιθαγενείς οργανισμούς για την τροφή και το ενδιαίτημα: π.χ. ο αμερικανικός γκρι σκίουρος (*Sciurus carolinensis*) εκτοπίζει τον ιθαγενή κόκκινο σκίουρο (*Sciurus vulgaris*) σε πολλές περιοχές της Ευρώπης, η αμερικανική караβίδα (*Pacifastacus leniusculus*) εκτοπίζει την ιθαγενή ευρωπαϊκή (*Astacus spp.*) και τα διάφορα είδη μικρών παπαγάλων που έχουν πλέον κατακλύσει πολλές ευρωπαϊκές πόλεις ανταγωνίζονται τα ιθαγενή είδη πτηνών·
- με μεταβολή της δομής των οικοσυστημάτων: π.χ. το φύκι *Caulerpa taxifolia* έχει μετατρέψει μεγάλες εκτάσεις μεσογειακών ακτών σε μονοκαλλιέργεια *Caulerpa*·
- με υβριδισμό με ιθαγενή είδη: π.χ. το αμερικανικό κεφαλούδι (*Oxyura jamaicensis*) και το ελάφι Sika (*Cervus nippon*) μπορούν να απειλήσουν ιθαγενή είδη με εξάφaniση σε τοπική κλίμακα, λόγω διασταύρωσης και γένεσης υβριδίων·
- με άμεση τοξικότητα·
- αποτελώντας πηγή παρασίτων ή φορέα παθογόνων οργανισμών·
- με διατάραξη της επικονίασης, λόγω ανταγωνισμού με τοπικά είδη μέλισσας.

⁹ DAISIE (Delivering Alien Invasive Species Inventories for Europe/Καταγραφή των ξενικών χωροκατακτητικών ειδών για την Ευρώπη), www.europe-aliens.org

¹⁰ Millennium Ecosystem Assessment, 2005 (εκτίμηση χιλιετίας για τα οικοσυστήματα)

3.4. Επιπτώσεις των ΧΕ στις οικονομικές δραστηριότητες

Τα ΧΕ μπορούν να μειώσουν την απόδοση της γεωργίας, της δασοκομίας και της αλιείας. Το ασιατικό κολεόπτερο *Anoplophora glabripennis*, για παράδειγμα, προκαλεί εκτεταμένες ζημιές σε πλατύφυλλα δέντρα, συμπεριλαμβανομένων των φυτειών λεύκας. Το κτενοφόρο (μικρή μέδουσα) *Mnemiopsis leidyi* μειώνει τα εμπορικά αλιεύματα γαύρου στον Εύξεινο Πόντο. Είναι επίσης γνωστό ότι τα ΧΕ ελαττώνουν το διαθέσιμο νερό και υποβαθμίζουν το έδαφος. Χωροκατακτητικά φυτά, όπως το βάλσαμο των Ιμαλαΐων (*Impatiens glandulifera*), ανταγωνίζονται και εκτοπίζουν ιθαγενή φυτά που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συγκράτηση του εδάφους με τις ρίζες τους και, ως εκ τούτου, ενδέχεται να επιτείνουν τη διάβρωση του εδάφους.

Τα ΧΕ μπορούν να προκαλέσουν ζημιές στις υποδομές μέσω όρυξης ή του ριζικού τους συστήματος. Το ριζικό σύστημα της βρωμοκαρυδιάς (*Ailanthus altissima*) μπορεί να προκαλέσει ζημιές σε πεζοδρόμια, αρχαιολογικά μνημεία και τοίχους. Τα ΧΕ μπορούν επίσης να παρακωλύσουν τις μεταφορές, φράσσοντας τις πλωτές οδούς. Ο μυοκάστορας (*Myocastor coypus*) και ο μοσχόμυς (*Ondatra zibethicus*), που εισήχθησαν στην Ευρώπη από την Αμερική για το δέρμα τους, έχουν πλέον εγκατασταθεί σε όλη την Ευρώπη και προκαλούν σοβαρές ζημιές σε φράγματα, κανάλια και σε αρδευτικά και αντιπλημμυρικά συστήματα. Ένα από τα πιο περιώνυμα χωροκατακτητικά είδη είναι το μύδι του είδους *Dreissena polymorpha* που, εκτός των σημαντικών οικολογικών επιπτώσεών του, προκαλεί μαζικά προβλήματα στη βιομηχανία, επειδή εναποτίθεται στα στόμια των σωλήνων υδροληψίας και τους φράσσει.

Η αζόλα (*Azolla* spp.) και το πεύκο του Weymouth (*Pinus strobus*) έχουν προκαλέσει πτώση των αξιών αναψυχής και πολιτιστικής κληρονομιάς που συνδέονται με διάφορα τοπία και υδατικά συστήματα.

3.5. Επιπτώσεις των ΧΕ στην υγεία του ανθρώπου

Ορισμένα προβλήματα υγείας του ανθρώπου, π.χ. αλλεργίες και δερματικές παθήσεις, οφείλονται σε ΧΕ, όπως το ηράκλειο (*Heracleum mantegazzianum*) και η αμβροσία (*Ambrosia artemisiifolia*). Το ασιατικό κουνούπι-τίγρης (*Aedes albopictus*), που συναντάται όλο και συχνότερα στην Ευρώπη και είναι φορέας τουλάχιστον 22 αρμοίων (στους οποίους περιλαμβάνονται ο ιός του δάγκειου πυρετού, ο Chikungunya, ο Ross River και ο ιός του Δυτικού Νείλου), εισήχθη στην Ευρώπη μέσω του εμπορίου μεταχειρισμένων ελαστικών αυτοκινήτων. Η κλιματική αλλαγή είναι πιθανόν να ευνοήσει την εξάπλωσή του προς Βορρά.

3.6. Κόστος των ΧΕ

Το βασικό κόστος που προσδιορίστηκε για την Ευρώπη περιλαμβάνει τις δαπάνες εξάλειψης και ελέγχου, τις ζημιές στη γεωργία, στη δασοκομία, στην εμπορική αλιεία και στις υποδομές και τις βλάβες στην υγεία του ανθρώπου. Ενώ φαινομενικά πρόκειται είτε για κόστος των επιπτώσεων είτε για δαπάνες εξάλειψης, στην πραγματικότητα εφαρμόζονται, σε συνεχή βάση, παράλληλα προγράμματα μερικής εξάλειψης και ελέγχου, με τα οποία επιχειρείται να μειωθούν οι επιπτώσεις. Το 2008, σε μια πρώτη εκτίμηση, υπολογίστηκε ότι οι δαπάνες που συνδέονται με τα ΧΕ στην Ευρώπη κυμαίνονται μεταξύ 9,6 και 12,7 δισ. ευρώ ετησίως (Kettunen et al. 2008). Αναμφισβήτητα, τα ποσά αυτά υπολείπονται των πραγματικών, επειδή βασίζονται στις τρέχουσες δαπάνες για την εξάλειψη και τον έλεγχο των ΧΕ, στις οποίες προστίθεται το τεκμηριωμένο ύψος των οικονομικών επιπτώσεων. Δεδομένου ότι πολλές χώρες μόλις τώρα αρχίζουν να τεκμηριώνουν και να καταγράφουν το κόστος και τα

αποτελέσματα, τα πραγματικά αριθμητικά στοιχεία για το συνεπακόλουθο οικονομικό κόστος θα είναι σημαντικά υψηλότερα.

4. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΜΗ

Για να αντιμετωπιστούν με επιτυχία τα ΧΕ είναι απαραίτητη η κατανόηση του τρόπου εκδήλωσης και των αιτίων των προβλημάτων.

Τα περισσότερα μη ιθαγενή είδη που συναντώνται στην Ευρώπη εισήχθησαν εσκεμμένα. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα έχει αυξηθεί η χρήση τους στη γεωργία, στη δασοκομία, στις υδατοκαλλιέργειες και ιχθυοκαλλιέργειες, καθώς και στη διακόσμηση/φυτοκομία ή για αναψυχή. Μη ιθαγενή είδη μπορεί να εισαχθούν επειδή αναπτύσσονται ταχύτερα (π.χ. αύξηση της οικονομικής απόδοσης της εκμετάλλευσης δασών, προστασία από τη διάβρωση του εδάφους), καλύπτουν τη ζήτηση εξωτικών προϊόντων (εμπόριο γούνας), τρέφονται με άλλα είδη, τα οποία και καταπνίγουν (μέσα βιολογικού ελέγχου) ή απλώς επειδή αρέσουν στους ανθρώπους (ζώα συντροφιάς, φυτά κήπου).

Πολλές εισαγωγές ειδών συνδέονται άμεσα με το εμπόριο, όπου το είδος είναι είτε το ίδιο το εμπόρευμα (ξύλο, ίνες, ζωντανά ή νεκρά φυτά και ζώα) είτε πρόσμιξη στο εμπόρευμα (πολλοί επιβλαβείς οργανισμοί – μύκητες, βακτηρίδια, ιοί και έντομα – εισάγονται ακούσια, προσκολλημένοι στο βασικό προϊόν που αποτελεί το αντικείμενο της εμπορικής συναλλαγής). Επιπλέον, είναι δυνατή η εισαγωγή ειδών ως "λαθρεπιβατών" μέσω εμπορικών ή μεταφορικών οδών, ανεξάρτητα από βασικά προϊόντα. Για παράδειγμα, τα κύτη των πλοίων αποτελούν γνωστούς φορείς οργανισμών που εναποτίθενται σε αυτά ή εξαπλώνονται με το υδάτινο έρμα. Οι εν λόγω οδοί μπορεί να είναι διεθνείς (π.χ. ποντοπόρος ναυτιλία) ή τοπικές (π.χ. μετακίνηση σκαφών αναψυχής από λεκάνη απορροής που έχει προσβληθεί, σε αμόλυντο ποταμό ή λίμνη).

Η κλιματική αλλαγή, επίσης, επηρεάζει την κατανομή των ειδών: η επιβίωση και εξάπλωση ορισμένων ΧΕ μπορεί να αποδοθεί στους ηπιότερους χειμώνες και στα θερμότερα καλοκαίρια που γνωρίζει η Ευρώπη την τελευταία δεκαετία.

Τα προβλήματα με τα μη ιθαγενή είδη αρχίζουν γενικά να εμφανίζονται μόνον όταν αυτά εξέρχονται από ελεγχόμενες και περιορισμένες από τη φύση τοποθεσίες. Τα διακοσμητικά φυτά και ζώα, καθώς και τα ζώα συντροφιάς δεν δημιουργούν πρόβλημα, εφόσον παραμένουν μέσα στους κήπους, τα ενυδρεία ή τις κατοικίες. Οι παθογόνοι ή επιβλαβείς οργανισμοί είναι δυνατόν να εξαλειφθούν κατά την άφιξή τους με μέτρα υγειονομικού ελέγχου. Τα οστρακόδερμα, μαλάκια και ψάρια που μεταφέρονται με το υδάτινο έρμα μπορούν να εξαλειφθούν, εάν αυτό υποστεί επεξεργασία πριν απορριφθεί.

Εάν όμως φυτικοί και ζωικοί επιβλαβείς οργανισμοί και νόσοι δεν εντοπιστούν και δεν εκριζωθούν στα σύνορα ή εάν διακοσμητικά φυτά και ζώα συντροφιάς διαφύγουν ή ελευθερωθούν σε τοπικές λίμνες και υδατορρεύματα ή εάν διαφύγουν από εκτροφεία γουνοφόρων ζώων στο φυσικό περιβάλλον ζώα όπως ο μυοκάστορας (*Myocastor coypus*), ο μοσχόμυς (*Ondatra zibethicus*), η αμερικανική λουτρεόλη/μινκ (*Mustela vison*) και ο προκύων (*Procyon lotor*), τότε υπάρχει κίνδυνος να γίνουν χωροκατακτητικά είδη.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί οι κλιματικές συνθήκες να μην είναι πρόσφορες ή η τοπική χλωρίδα και πανίδα να είναι πιο ευπροσάρμοστη, οπότε το μη ιθαγενές είδος εκλείπει. Σε άλλες περιπτώσεις, εάν το κλίμα είναι πρόσφορο και ο ανταγωνισμός και η θήρευση από τα

ιθαγενή είδη είναι ασθενή, το μη ιθαγενές είδος μπορεί να επιβιώσει, να αναπτυχθεί, να αναπαραχθεί και να κατορθώσει να εγκαταστήσει τοπική αποικία.

Εάν η τοπική αποικία του εισβάλλοντος είδους δεν εντοπιστεί και δεν εκριζωθεί γρήγορά, εγκαθίσταται βιώσιμος πληθυσμός σε τοπικό επίπεδο, ο οποίος κατόπιν κατανέμεται σε νέα εδάφη. Είναι προφανές ότι εάν εγκατασταθούν πολλοί τοπικοί πληθυσμοί από διαφορετική αρχική πηγή, επιταχύνεται η διαδικασία κατανομής και το είδος γίνεται λιγότερο ευάλωτο στην εξαφάνιση σε τοπικό επίπεδο. Τελικά, μετά από κάποια έτη ή δεκαετίες, το είδος μπορεί να εξαπλωθεί ευρέως σε πολλές χώρες και η εξάλειψή του να είναι ουσιαστικά αδύνατη.

5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΧΕ

5.1. Ιεραρχική προσέγγιση τριών σταδίων

Όσον αφορά την πολιτική αντίδραση στην απειλή που συνιστούν τα ΧΕ, μια **"ιεραρχική προσέγγιση τριών σταδίων"**¹¹, που συμφωνήθηκε σε διεθνές επίπεδο, υποστηρίζει τη λήψη μέτρων με βάση 1) την πρόληψη, 2) την έγκαιρη ανίχνευση και εξάλειψη και 3) τον έλεγχο και τη μακροπρόθεσμη συγκράτηση. Η προσέγγιση αυτή καλύπτει τις νέες εισαγωγές και τη διαχείριση των εγκατεστημένων ΧΕ. Εκφράζει την επιστημονική και πολιτική ομοφωνία στην άποψη ότι η **πρόληψη** είναι γενικά πολύ πιο αποτελεσματική σε σχέση με το κόστος και περιβαλλοντικά σκόπιμη από τη λήψη μέτρων μετά την εισαγωγή. Στις περιπτώσεις, όμως, που έχει ήδη εισαχθεί ένα ΧΕ, η **έγκαιρη ανίχνευση και η ταχεία εξάλειψη**, υποστηριζόμενες από έγκαιρη προειδοποίηση και ανταλλαγή πληροφοριών, αποτελούν τους πιο αποτελεσματικούς σε σχέση με το κόστος τρόπους αποφυγής της εγκατάστασης και περαιτέρω εξάπλωσης. Εάν η εξάλειψη δεν είναι εφικτή, πρέπει να εφαρμόζονται **μέτρα ελέγχου ή/και συγκράτησης**.

Πρόληψη: Οι κύριες οδοί εισαγωγής ΧΕ είναι έξι: ελευθέρωση, διαφυγή, πρόσμιξη, "λαθρεπιβίβαση", διάδρομοι και μη υποβοηθούμενη εισαγωγή. Στην πλειονότητά τους, οι εισαγωγές αποτελούν άμεσο ή έμμεσο απότοκο του εμπορίου. Για τον περιορισμό ή την πρόληψη των περαιτέρω εισαγωγών από αυτή την οδό, είναι απαραίτητο να ενταθούν οι έλεγχοι και οι επιθεωρήσεις στα σύνορα, σε συνδυασμό με μια διαδικασία εκτίμησης ώστε να κρίνεται κατά πόσον είναι αποδεκτές ή όχι οι εισαγωγές νέων βασικών προϊόντων. Οι σχετικές προσεγγίσεις θα πρέπει να στηρίζονται στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών, περιφερειακών και διεθνών φορέων που ασχολούνται με τον έλεγχο των ΧΕ. Η κύρωση και εφαρμογή της σύμβασης για το υδάτινο έρμα των πλοίων θα απέφερε τεράστιο όφελος για την πρόληψη όσον αφορά τους οργανισμούς-λαθρεπιβάτες που εισέρχονται μέσω των κυτών ή του υδάτινου έρματος.

Η **έγκαιρη ανίχνευση και η ταχεία εξάλειψη** των ΧΕ εξαρτώνται από τον συνδυασμό αποτελεσματικών προγραμμάτων παρακολούθησης με μηχανισμό έγκαιρης προειδοποίησης για την ταχύτερη δυνατή ενημέρωση άλλων περιοχών που έχουν ενδεχομένως προσβληθεί και για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με δυνητικές στρατηγικές εξάλειψης. Εφόσον το ΧΕ έχει ήδη εγκατασταθεί και εξαπλωθεί σε ευρεία γεωγραφική περιοχή, είναι σκόπιμη η

¹¹ Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα: Κατευθυντήριες αρχές για την πρόληψη, την εισαγωγή και την άμβλυνση των επιπτώσεων ξενικών ειδών που απειλούν οικοσυστήματα, ενδιαιτήματα ή είδη, Παράρτημα της απόφασης VI/23 της Διάσκεψης των Συμβαλλομένων Μερών (Χάγη, Απρίλιος του 2002)

εφαρμογή συντονισμένων προγραμμάτων εξάλειψης, τα οποία επιβλέπει και πιθανώς χρηματοδοτεί ένας κεντρικός φορέας.

Έλεγχος ή/και συγκράτηση: Στην περίπτωση των εγκατεστημένων και, ταυτόχρονα, ευρέως εξαπλωμένων ΧΕ, πρέπει να δίνεται έμφαση στον έλεγχο και τη συγκράτηση. Για τον σκοπό αυτό, απαιτείται και πάλι αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών και η ανάληψη συντονισμένων εκστρατειών/δράσεων για τον έλεγχο/τερματισμό της εξάπλωσης του εκάστοτε είδους.

5.2. Υφιστάμενα μέσα αντιμετώπισης των ΧΕ στην Ευρώπη

Λαμβάνοντας υπόψη τα διάφορα στοιχεία στρατηγικής που εκτίθενται ανωτέρω, η Επιτροπή εξέτασε την ισχύουσα νομοθεσία και τα τρέχοντα ερευνητικά προγράμματα, σχέδια δράσης και λοιπές πρωτοβουλίες για να διαπιστώσει ποιες πτυχές καλύπτονται ήδη και πού υπάρχουν κενά.

Η **οδηγία για την υγεία των φυτών** (2000/29/EK) έχει πρωτίστως ως αντικείμενο την πρόληψη της εισαγωγής και εξάπλωσης οργανισμών που είναι επιβλαβείς για τα φυτά ή τα φυτικά προϊόντα. Στον κατάλογο της ΕΕ με αναγνωρισμένους βάσει της οδηγίας επιβλαβείς οργανισμούς μπορούν να προστίθενται νέα είδη βάσει εκτίμησης της επικινδυνότητας επιβλαβών οργανισμών. Τα κράτη μέλη διαθέτουν ανεπτυγμένους μηχανισμούς διαβίβασης πληροφοριών, συνεργασίας, επιθεώρησης και ελέγχου. Η οδηγία παρέχει τη δυνατότητα να κινητοποιούνται ευέλικτοι μηχανισμοί για τη λήψη μέτρων έκτακτης ανάγκης, όταν εντοπίζονται επιβλαβείς οργανισμοί στο έδαφος των κρατών μελών. Εν τούτοις, οι επιπτώσεις των ΧΕ στην υγεία του ανθρώπου και οι άμεσες οικονομικές συνέπειες, λόγω χάριν, της έμφραξης των πλωτών οδών δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας.

Η νομοθεσία της ΕΕ για τις **επιζωοτίες** καλύπτει τα ΧΕ όταν είναι φορείς ασθενειών των ζώων. Εφαρμόζονται διαδικασίες ελέγχου και επιθεώρησης στα κράτη μέλη και διαδικασίες εκτίμησης σε επίπεδο ΕΕ. Στο πλαίσιο του κοινοτικού δικτύου για τις μεταδοτικές νόσους, έχουν θεσπιστεί εναρμονισμένοι κανόνες που επιβάλλουν την έγκαιρη κοινοποίηση των μέτρων δημόσιας υγείας που λαμβάνει ή προτίθεται να λάβει ένα κράτος μέλος σε περίπτωση, λόγω χάριν, νέας επιδημιολογικής κρίσης ή απειλής για την υγεία που οφείλεται στην εμφάνιση ΧΕ.

Ο **κανονισμός για το εμπόριο άγριας πανίδας και χλωρίδας (κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 708/2007 του Συμβουλίου)**, που αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στον έλεγχο του εμπορίου ειδών τα οποία κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, απαγορεύει τις εισαγωγές τεσσάρων ειδών¹² τα οποία συνιστούν οικολογική απειλή. Τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει διαδικασίες επιθεώρησης και ελέγχου βάσει του κανονισμού, δεν προβλέπονται όμως διαδικασίες εκτίμησης.

Ο **κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 708/2007 του Συμβουλίου για τη χρήση στην υδατοκαλλιέργεια ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών** προβλέπει εκτίμηση των κινδύνων τους οποίους ενέχουν οι εσκευμένες εισαγωγές οργανισμών υδατοκαλλιέργειας και συνδεδεμένων με αυτούς, μη στοχευόμενων ειδών. Οι **οδηγίες για την προστασία της φύσης (79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ)** απαγορεύουν τις εισαγωγές στο φυσικό περιβάλλον που ενδέχεται να απειλήσουν ιθαγενή είδη. Η **οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα (2000/60/ΕΚ)** επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να επιτύχουν καλή οικολογική κατάσταση των υδάτων. Η

¹² υδρόβια χελώνα του είδους *Trachemys scripta elegans*, βάτραχος του είδους *Rana catesbeiana*, χελώνα χρυσεμύδα (*Chrysemys picta*), αμερικανικό κεφαλούδι (*Oxyura jamaicensis*)

οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική (2008/56/EK) αναγνωρίζει ότι η εισαγωγή μη ιθαγενών ειδών συνιστά μείζονα απειλή για τη βιοποικιλότητα της Ευρώπης και επιβάλλει στα κράτη μέλη την ειδική υποχρέωση να συμπεριλαμβάνουν τα ΧΕ στην περιγραφή της «καλής περιβαλλοντικής κατάστασης».

Μέσω του **προγράμματος LIFE** χρηματοδοτούνται έργα με αντικείμενο τον έλεγχο και την εξάλειψη των ΧΕ: την περίοδο 1992-2002, χρηματοδοτήθηκαν περισσότερα από 100 έργα (συνολικό κόστος 27 εκατομ. ευρώ), ενώ μεταξύ 2003 και 2006 χρηματοδοτήθηκαν 80 έργα (συνολικό κόστος 17 εκατομ. ευρώ). Βάσει του **6^{ου} προγράμματος-πλαισίου έρευνας** χρηματοδοτήθηκαν δύο έργα με αντικείμενο τα ΧΕ: το ALARM¹³ και το DAISIE¹⁴. Από το έργο DAISIE προέκυψε ο πρώτος πανευρωπαϊκός κατάλογος απογραφής των χωροκατακτητικών ξενικών ειδών. Το έργο SAIS για τα χωροκατακτητικά είδη του Ν. Ατλαντικού, που χρηματοδοτείται από το **9^ο Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης**, στοχεύει στην αύξηση της περιφερειακής ικανότητας μείωσης των επιπτώσεων των χωροκατακτητικών ειδών στα υπερπόντια εδάφη του Ηνωμένου Βασιλείου στον Ν. Ατλαντικό.

Το 2003, στο πλαίσιο της **σύμβασης της Βέρνης**, εγκρίθηκε η **ευρωπαϊκή στρατηγική για τα χωροκατακτητικά ξενικά είδη**. Ο **Ευρωπαϊκός και Μεσογειακός Οργανισμός Φυτοπροστασίας (EPPO)** διαχειρίζεται ένα σύστημα υποβολής στοιχείων για επιβλαβείς οργανισμούς και τηρεί καταλόγους ΧΕ, συμπεριλαμβανομένων χωροκατακτητικών ξενικών φυτών, που συνιστά να υπαχθούν σε εθνικές ρυθμίσεις ώστε να προληφθεί η περαιτέρω εισαγωγή και εξάπλωσή τους. Ο EPPO διενήργησε εκτιμήσεις για τέσσερα ΧΕ, οι οποίες εξετάστηκαν από την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων, αλλά καμία από αυτές δεν κρίθηκε ακόμη ικανοποιητική από την εν λόγω Αρχή.

6. ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μπορούν να προβλεφθούν ορισμένες πιθανές αποκρίσεις της ΕΕ στο πρόβλημα της αντιμετώπισης των ΧΕ. Στην παρούσα ανακοίνωση περιγράφονται τέσσερις επιλογές¹⁵ κατ' αύξουσα σειρά έντασης. Οι επιλογές αυτές, ωστόσο, δεν είναι διακριτές ούτε αλληλοαποκλείονται και τα στοιχεία τους επιδέχονται συνδυασμό. Για κάθε επιλογή αναφέρονται τα οικεία οφέλη και μειονεκτήματα.

A) Διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης

Η επιλογή «διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης» παρέχει ένα σημείο αναφοράς ως προς το οποίο μπορούν να κριθούν οι άλλες επιλογές. Είναι όμως σαφές ότι, εάν δεν αναληφθεί δράση, θα συνεχιστεί η εγκατάσταση ΧΕ στην ΕΕ και θα αυξηθούν οι συνακόλουθες οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες και το σχετικό κόστος.

B) Μεγιστοποίηση της χρήσης υφιστάμενων νομικών μέσων σε συνδυασμό με εθελοντικά μέτρα

¹³ ALARM (Assessing Large-scale Risks for Biodiversity with tested Methods/Εκτίμηση των κινδύνων μεγάλης κλίμακας για τη βιοποικιλότητα με ελεγμένες μεθόδους), www.alarmproject.net

¹⁴ DAISIE (Delivering Alien Invasive Species Inventories for Europe/Καταγραφή των ξενικών χωροκατακτητικών ειδών για την Ευρώπη), www.europe-aliens.org

¹⁵ Η πρόκριση μίας επιλογής ή συνδυασμού επιλογών θα εξαρτηθεί από τα αποτελέσματα της ανάλυσης οικονομικών επιπτώσεων που θα προηγηθεί.

Οι επίσημες απαιτήσεις της νομοθεσίας θα παραμείνουν αμετάβλητες, αλλά θα ληφθεί συνειδητά η απόφαση να αντιμετωπιστούν προορατικά τα προβλήματα που συνδέονται με τα ΧΕ, στο πλαίσιο της ισχύουσας νομοθεσίας. Αυτό συνεπάγεται τη διενέργεια εκτιμήσεων επικινδυνότητας με την αξιοποίηση υφιστάμενων θεσμών και διαδικασιών, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων. Τα κράτη μέλη θα εντάξουν εθελοντικά τα ζητήματα ΧΕ στους συνοριακούς ελέγχους της αρμοδιότητάς τους. Θα μπορούσε επίσης να συσταθεί πανευρωπαϊκό σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και ενημέρωσης¹⁶, βασισμένο σε ήδη ανειλημμένες δραστηριότητες¹⁷. Ο κατάλογος ΧΕ του DAISIE θα μπορούσε να διατηρηθεί και να επικαιροποιείται τακτικά. Θα καταρτιστούν σχέδια εξάλειψης ειδών, χρηματοδοτούμενα με εθνικά κονδύλια. Θα μπορούσαν να συσταθούν διακλαδικές ομάδες ενδιαφερομένων μερών, σε κατάλληλα επίπεδα, με αποστολή την προαγωγή της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, την κατάρτιση στοχευμένων κατευθυντήριων γραμμών και τη συμβολή στη διευθέτηση συγκρούσεων συμφερόντων. Θα μπορούσαν να καταρτιστούν εθελοντικοί κώδικες δεοντολογίας για να ενθαρρύνουν τους εμπόρους λιανικής, τους χρήστες και τους καταναλωτές να υιοθετήσουν υπεύθυνη συμπεριφορά.

Το κυριότερο πλεονέκτημα της επιλογής αυτής είναι ότι δεν απαιτεί νέα νομοθεσία. Έχουν ήδη θεσπιστεί διαδικασίες εκτίμησης, καθώς και διαδικασίες ελέγχου και επιθεώρησης από τα κράτη μέλη. Ωστόσο, ακόμη και με προορατική προσέγγιση, η κάλυψη δεν θα είναι πλήρης· θα εξακολουθήσει να υπάρχει σημαντική έλλειψη ασφάλειας του δικαίου και πιθανόν να παρατηρηθούν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς το επίπεδο της αντίδρασης στην απειλή των ΧΕ. Ο συντονισμός του συνονθυλεύματος εξειδικευμένων ρυθμίσεων μπορεί να αποδειχθεί δυσχερές. Ένα σύστημα βασισμένο στην εθελοντική ανάληψη υποχρεώσεων από τα κράτη μέλη και σε εθελοντικούς κώδικες δεοντολογίας θα είναι αποτελεσματικό όσο και ο αδύναμος κρίκος μιας αλυσίδας.

B+) Προσαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας

Η επιλογή αυτή μοιάζει, στα περισσότερα σημεία, με την επιλογή Β, αλλά περιλαμβάνει την τροποποίηση της ισχύουσας νομοθεσίας για την υγεία των φυτών/ζώων, ώστε να καλυφθεί ένα ευρύτερο φάσμα δυνητικά χωροκατακτητικών οργανισμών, και την επέκταση του καταλόγου «ειδών που συνιστούν οικολογική απειλή», των οποίων οι εισαγωγές και η διακίνηση εντός της Κοινότητας απαγορεύονται δυνάμει του κανονισμού για το εμπόριο άγριας πανίδας και χλωρίδας. Εάν υιοθετηθεί η προσέγγιση αυτή, θα χρειαστούν πρόσθετοι πόροι για τα ΧΕ στη διαδικασία εκτίμησης και στις δραστηριότητες συνοριακού ελέγχου των κρατών μελών.

Η ανωτέρω προσέγγιση παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι, ενώ συμπληρώνει ως ένα βαθμό την έλλειψη ασφάλειας του δικαίου και τα νομοθετικά κενά, δεν απαιτεί νέα νομοθετική πράξη. Ωστόσο, η κάλυψη του προβλήματος των ΧΕ θα εξακολουθήσει να μην είναι συνολική ούτε πλήρης και ο συντονισμός θα αποτελέσει σοβαρή πρόκληση.

¹⁶ Έχει αρχίσει η εκπόνηση σχετικής μελέτης εφικτότητας από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος.

¹⁷ Κατάλογος απογραφής των χωροκατακτητικών ξενικών ειδών, που προέκυψε από το έργο DAISIE, βλ. <http://www.europe-aliens.org/index.jsp>, NOBANIS (North European and Baltic Network on IAS/Δίκτυο Βόρειας Ευρώπης και Βαλτικής για τα ΧΕ), ηλεκτρονικά επιστημονικά περιοδικά, όπως τα Aquatic Invasions και Biorisk.

Γ) Θέσπιση συνολικού ειδικού νομικού μέσου της ΕΕ

Η επιλογή αυτή συνεπάγεται τη θέσπιση συνολικού ειδικού νομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση των ΧΕ, με ανεξάρτητες διαδικασίες εκτίμησης και παρέμβασης, λαμβανομένης υπόψη της ισχύουσας νομοθεσίας. Εάν θεωρηθεί σκόπιμο και οικονομικά συμφέρον, οι τεχνικές πτυχές της εφαρμογής θα μπορούσαν να ανατεθούν σε κεντρικό ειδικό οργανισμό¹⁸. Τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, θα υποχρεούνται να διενεργούν ελέγχους στα σύνορα και να ανταλλάσσουν πληροφορίες για τα ΧΕ. Επίσης, θα συσταθούν ενδεχομένως διαδικασίες υποχρεωτικής παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων και αποτελεσματικοί μηχανισμοί ταχείας αντίδρασης. Μολονότι είναι δυνατόν να προβλεφθεί χρηματοδότηση από την ΕΕ αποκλειστικά για τη στήριξη δράσεων εξάλειψης και ελέγχου, οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν επίσης να χρηματοδοτούνται άμεσα από τα κράτη μέλη.

Η επιλογή αυτή είναι η αποτελεσματικότερη από πλευράς ελέγχου των ΧΕ. Παρέχει τη μέγιστη νομική σαφήνεια, ενώ ταυτόχρονα τηρείται η αρχή της αναλογικότητας. Ωστόσο, θα προκύψουν διοικητικές δαπάνες για τα κράτη μέλη και την Επιτροπή, καθώς και άμεσες δαπάνες για τους οικονομικούς παράγοντες.

7. ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα ζητήματα που συνδέονται με τα ΧΕ, ιδίως όσον αφορά τις ακούσιες εισαγωγές, οι οποίες δεν είναι δυνατόν να καλυφθούν ικανοποιητικά από τα διοικητικά/νομικά μέσα, είναι σημαντική η ενημέρωση και η στράτευση του κοινού. Θα πρέπει να δημιουργηθεί, με επικοινωνιακές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, αίσθημα ευθύνης μεταξύ των πολιτών, των αρχών και της βιομηχανίας της Ευρώπης όσον αφορά το εμπόριο και τη διακίνηση δυνητικών ΧΕ, καθώς και τα προγράμματα εξάλειψης ή/και ελέγχου. Ένα καλύτερα ενημερωμένο κοινό θα εισάγει λιγότερα μη ιθαγενή είδη σε κήπους και λίμνες.

Η διεξαγωγή περαιτέρω έρευνας μπορεί να συμβάλει στην πληρέστερη κατανόηση των ΧΕ και των οδών εισαγωγής τους, καθώς και της επικινδυνότητας και σοβαρότητας της εμφάνισής τους, π.χ. πρόβλεψη της εισβολής νέων ειδών και αποτελεσματικά, σε σχέση με το κόστος τους, μέτρα ελέγχου και διαχείρισης. Τα αποτελέσματα της έρευνας και της παρακολούθησης, σε συνδυασμό με πρωτοβουλίες όπως τα ηλεκτρονικά περιοδικά ελεύθερης πρόσβασης, μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη πληροφοριακών συστημάτων για τα ΧΕ. Η πρωτοβουλία για την παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας (GMES)¹⁹, επίσης, θα μπορούσε να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο για την παρακολούθηση και τον έλεγχο των επιπτώσεων των ΧΕ στο περιβάλλον.

Σε κάθε μελλοντική στρατηγική της ΕΕ για την αντιμετώπιση των ΧΕ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι δυνατότητες αξιοποίησης των χρηματοδοτικών μέσων της για τη στήριξη της πολιτικής επιλογής. Θα πρέπει επίσης να εκτιμηθούν οι δυνατότητες συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα, συμπεριλαμβανομένου του ασφαλιστικού κλάδου.

¹⁸ Η μερική ή πλήρης εφαρμογή της επιλογής αυτής θα εξαρτηθεί επίσης από την έκβαση της επικείμενης συζήτησης στη διοργανική ομάδα εργασίας για τους κοινοτικούς οργανισμούς. Θα μπορούσε επίσης να εξεταστεί το ενδεχόμενο επέκτασης της αποστολής υφιστάμενων φορέων.

¹⁹ COM(2008) 748 τελικό

Τα ΧΕ που φθάνουν στην ΕΕ προέρχονται από τρίτες χώρες. Ωστόσο, και η ΕΕ μπορεί να αποτελέσει δυνητική πηγή ΧΕ για τις εν λόγω τρίτες χώρες. Η παρουσία ΧΕ σε τρίτες χώρες μπορεί να οδηγήσει σε υποβάθμιση των μέσων συντήρησης και, ως εκ τούτου, σε ενίσχυση της μετανάστευσης και, πιθανώς, σε συγκρούσεις. Μολονότι θα συνεχιστούν οι προσπάθειες που καταβάλλονται στο πλαίσιο διεθνών συμβάσεων, όπως είναι η σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα και η σύμβαση της Βέρνης, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει σημαντικές δυνατότητες ανάληψης άμεσων διμερών δράσεων με τρίτες χώρες ώστε να μειωθεί αμφίδρομα η πίεση από τα ΧΕ. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μπορεί να στηρίζει τις δραστηριότητες τρίτων χωρών και τις περιφερειακές ή διεθνείς δραστηριότητες μέσω του οικείου Μηχανισμού Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ιδίως στο πλαίσιο του θεματικού προγράμματος «Περιβάλλον και φυσικοί πόροι»), του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης και του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης. Τα κράτη μέλη μπορούν να παράσχουν πρόσθετη στήριξη μέσω των οικείων μέσων αναπτυξιακής συνεργασίας.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας στην ΕΕ θα είναι αδύνατη εάν δεν αντιμετωπιστούν συνολικά τα ΧΕ. Οι οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες των ΧΕ στην ΕΕ είναι σημαντικές και απαιτούν συντονισμένη αντίδραση. Η Κοινότητα αδυνατεί επί του παρόντος να χειριστεί αποτελεσματικά το πρόβλημα των ΧΕ και δεν αποδίδεται η ενδεδειγμένη προσοχή σε περιοχές με πλούσια βιοποικιλότητα, όπως είναι τα υπερπόντια εδάφη της ΕΕ. Η κείμενη νομοθεσία της ΕΕ, που καλύπτει εν μέρει διαφορετικές πτυχές των ΧΕ, δυσχεραίνει τη συντονισμένη εφαρμογή. Η συνέπεια μεταξύ των ασκούμενων από τα κράτη μέλη πολιτικών είναι ως επί το πλείστον ανεπαρκής ή ανύπαρκτη. Από τα επιστημονικά σενάρια προκύπτει δραματική αύξηση των βιολογικών εισβολών. Είναι επομένως πιθανόν να επιδεινωθεί η κατάσταση.

Στην παρούσα ανακοίνωση περιγράφονται το είδος της απειλής που συνιστούν τα ΧΕ και οι πιθανές προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Η Επιτροπή θα λάβει υπόψη την ανταπόκριση του Συμβουλίου, των λοιπών θεσμικών οργάνων και των ενδιαφερομένων μερών κατά την τελική διαμόρφωση της πρότασής της για στρατηγική της ΕΕ, την οποία προτίθεται να υποβάλει το 2010 με στόχο να μειωθούν ουσιαστικά οι επιπτώσεις των ΧΕ στη βιοποικιλότητα της Ευρώπης. Μέχρι τότε, η Επιτροπή θα εξετάσει τη δυνατότητα δημιουργίας συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης και ενημέρωσης, με βάση κατάλογο απογραφής που θα επικαιροποιείται τακτικά, σε συνδυασμό με αποτελεσματικούς μηχανισμούς αντίδρασης, το οποίο θεωρεί σημαντικό βήμα προόδου.